
НАУКОВЕ ЖИТТЯ

РЕЦЕНЗІЯ

**НАБОКА О.В. ПОЛІТИКА США В СХІДНІЙ АЗІЇ В 30 – 70-Х РР. ХІХ СТ. /
О.В. НАБОКА. – СТАРОБІЛЬСЬК-УЖГОРОД : ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»,
ВИДАВНИЦТВО «ГРАЖДА», 2016. – 284 с.**

Однією з характерних рис розвитку сучасних міжнародних відносин є криза існуючого світопорядку, який був встановлений на початку 90-х рр. ХХ ст. після розпаду Радянського Союзу та закінчення «холодної війни». Саме тоді, США, які вийшли переможцем у глобальному протистоянні, стали ініціатором впровадження т. зв. «нового міжнародного порядку», заснованого на таких принципах як, колективна відповідальність за глобальну безпеку, боротьба за дотримання всіма країнами світу прав людини, мультикультурний плюралізм і т. д.

Також наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., за активної підтримки Сполучених Штатів, завершився процес формування глобальної світогосподарчої системи, ключовими елементами функціонування якої стали вільна конкуренція та ліквідація перепон для вільного пересування товарів та капіталів.

Слід відзначити, що процес вироблення вищезгаданих принципів світової політики США зайняв досить значний проміжок часу. Вперше подібні ідеї відносно стосунків з Китаєм були висловлені Державним секретарем Дж. Хеєм ще у 1899 р, коли він закликав провідні держави світу відмовитися від практики поділу Цинської імперії на зони впливу та створення перепон для розвитку комерції на території даної країни. Поступово впровадження даних правил ведення міжнародних справ стало однією з головних цілей політики США в різних регіонах в ХХ – на початку ХХІ ст.

Що ж стосується політичної частини американської зовнішньополітичної стратегії, то вперше її окремі елементи були озвучені президентом В. Вільсоном на Паризькій мирній конференції у 1919 р. Саме тоді він, серед всього іншого, виступив ініціатором створення міжнародної організації, заснованій на колективній відповідальності за вирішення міжнародних конфліктів.

Слід однак відзначити, що процес вироблення вищезгаданих принципів світової політики Сполучених Штатів зайняв досить тривалий час і на думку, О. Н. Набоки, проходив в 40 – 70-х рр. ХІХ ст. в Східній Азії. Отже, тема монографії уявляється актуальною, оскільки дозволяє зрозуміти історичні особливості оформлення основ сучасного світоустрою та ролі США в ньому.

На думку О. В. Набоки, процес оформлення східноазійської політики США почався в 30 – 40-х рр. ХІХ ст., коли Вашингтон активізував свої зусилля на розвиткові офіційних відносин з країнами даного регіону. Серед перших, були укладені угоди з королівством Сіам (1833) та Цинською імперією (1844). Вже тоді в них був проголошена відмова від територіальних захоплень, та курс на захист виключно комерційних прав американських громадян. В цьому, на думку О. В. Набоки, полягала відмінність східноазійської політики Вашингтону від тієї, яку проводила його головний конкурент – Велика Британія, яка не гребувала анексією території країн регіону, заради збільшення своєї колоніальної імперії.

Слід відзначити, що О. В. Набока відстоює думку про те, що в певний момент і США у 50-х рр. ХІХ ст. також намагалися створити в Тихому океані свою імперію, за рахунок таких острівних територій, як Тайвань, Лу-Чу, Бонін, а також Японії. Проте, у зв'язку із початком Громадянської війни всередині країни на початку 60-х рр. ХІХ ст.,

американське керівництво досить скоро забуло о експансивних планах, реалізація яких вимагала значних військових зусиль та фінансових затрат. Натомість, Вашингтон, починаючи з 60-х рр. XIX ст. виступив з новою програмою, основою якої став розвиток співробітництва з іншими провідними державами в регіоні, перш за все, з Великою Британією.

На думку О. В. Набоки, ініціатором даного курсу став Державний секретар США У. Сьюард, а першими дипломатами, які на практиці реалізовували її головні постулати були посол США в Китаї А. Бурлінгейм, та його колега, який в 60-х рр. XIX ст. займав аналогічну посаду в Японії Р. Праян.

Вперше, в повній мірі курс на створення системи колективної відповідальності за вирішення міжнародних проблем був реалізований в Японії, в період боротьби проти антизахідного руху частини місцевих князів-даймьо (1864 – 1866) та «війни Бошин» (1868 – 1869). При цьому, змушуючи разом з іншими великими державами, уряди східних країн визнати нові правила гри, Вашингтон добивався від них, переважно торговельних преференцій та виступав принциповим противником будь-яких територіальних захоплень. Більш того, Білий Дім суворо карав тих, своїх громадян, які, своїми діями намагалися перешкодити реалізації даного курсу та продовжували виступати за створення американської колоніальної імперії.

Таким чином, Набока О. В. робить висновок, що Східна Азія в досліджуваній період стала тією площадкою, на якій вироблялися американські підходи до вирішення світових проблем в майбутньому.

Отже, слід відзначити, що монографія О. В. Набоки «Політика США в Східній Азії в 30 – 70-х рр. XIX ст.» виконана на належному рівні та присвячена вивченню актуальної теми. Дана праця має бути належно оцінена вітчизняними американістами та спеціалістами з міжнародних відносин.

І. Я. Тодоров

The article contains a review on the monograph 'US policy in East Asia in the 30 - 70's of the XIX century' by candidate of historical sciences, associate professor of Department of World History and International Relation of Luhansk Taras Shevchenko National University A.V. Naboka. This is the analys of the author's views about the main stages of the formation of East Asian politics at Washington study period. The main idea, presented in peer-reviewed monograph is that in the 30 - 70's of the XIX century there were a radical changes in American policy in the Pacific region. The author defends the idea that in this period the US abandoned colonial conquests in the East Asian region. Instead, they were focusing on increased cooperation with other Western powers and the struggle for privileges in commercial activities. In addition, in the monograph A.V. Naboka able to show in detail the process of increasing military and commercial presence in the Pacific, reveal features Chinese and Japanese policy of the White House. In general, peer-reviewed monograph is executed in a professional manner.

Keywords: A.V. Naboka, monograph, the US, Asia, Japan, China.

I. Todorov

Рецензія надійшла до редакції 05.10.2016 р.